

OPONENTSKÝ POSUDOK DIZERTAČNEJ PRÁCE

Doktorand: *Dr. Marek Václavík*

Téma dizertačnej práce:

Implementace průřezových témat do kurikula a výuky

Implementation of cross-sectional themes in the curriculum and teaching

Počet strán: 133 strán textu

Študijný program: Pedagogika

Študijný odbor: Pedagogika

Školiace pracovisko: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

Školiteľ: *Doc. Dr. Jiří Prokop, Ph.D.*, Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

Oponent: *Doc. Dr. Dušan Kostrub, Ph.D.*, Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta

Aktuálnosť zvolenej témy:

Zvolená téma dizertačnej práce je aktuálna; aktuálnosť v nej predstavuje identifikovaný problém vzťahujúci sa ako na definovanie konceptu *Prierezová téma* a na jeho možné interpretácie, a to ako v rovine štátom garantovaného vzdelávacieho programu (kurikula), tak i v rovine samotných učiteľov. (Termino)logická nejasnosť vs. roztrieštenosť chápania (aj tohto) konceptu uvedenému nenapomáhajú. Uvedené veľmi presne identifikuje aj autor záverečnej práce, ktorý v teoretickej časti výstižne vyhl'adáva problém spôsobujúci zmienenú nejasnosť a definuje jeho príčiny. Tak, či onak, *Prierezová téma* má predstavovať nie doplnkovú pridanú hodnotu kurikula (vzdelávacieho programu), ani nevyhnutnú zbytočnosť. To však iba za predpokladu, ak sa na koncept *Prierezová téma* nazerá relativistickou (napr. konštruktivizmus, sociálny konštruktivizmus, konštrukcionizmus) a nie absolutistickou (akademizmus, behaviorizmus) paradigmatou. Spoločenská prax ale poukazuje na to, že sa (ešte stále) uplatňuje absolutistická pravda a pod jej perspektívou sa interpretuje *Prierezová téma* (rovnako ako vzdelávací obsah, učivo) princípom ortogonálneho faktoru, ktorého podstata spočíva na atomizácii, roztrieštenosti a vzdelávacie obsahy i *Prierezové témy* sú konštituované prikladaním a prekryvaním. Takto koncipované a vysvetľované *Prierezové témy* navádzajú učiteľov uplatňovať (tradovanú!) naratívno-úlohovú metodiku. V súčasnosti – z aspektu aktuálneho vedeckého poznania didaktiky a cez prizmu relativistickej paradigmaty by malo ísť skôr o uplatnenie reštrukturalizácie, vnútornej integrácie a vzájomného prelínania, nakoľko vzdelávacie obsahy a (predovšetkým) *Prierezové témy* nielen reprezentujú, ale tiež i symbolizujú aktuálne sociokultúrne systémy prislúchajúcej spoločnosti. Tie by potom niesli znaky minimalizácie a nie maximalizácie (veľa znamená dosť a i z toho príp. môže plynúť nezáujem súčasných žiakov o výučbu).

Teoretická časť, v ktorej autor poukazuje na opodstatnenie aktuálnosti zvolenej témy, je spracovaná adekvátne, je prehľadná. Jednotlivé subkapitoly (II. kapitoly – teoretickej časti záverečnej práce) na seba logicky nadväzujú. Teoretická časť tvorí vhodné východisko pre výskumnú (empirickú časť) záverečnej práce. Teoretická časť práce je preukázaním toho, že autor ma zadefinovanú svoju

UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Šoltésovej 4, Katedra predprimárnej a primárnej pedagogiky
Ústavu pedagogických vied a štúdií
Račianska 59, 813 34 Bratislava – Slovenská republika

konceptiu a v jej zmysle selektuje a priraduje náležité informácie. Na základe toho má teoretická časť informatívny, koncepčný i explikatívny charakter. Oponent zdôrazňuje, že teoretická časť záverečnej práce má výpovednú hodnotu, autor uvádza svoj autorský komentár, ktorý má erudovaný charakter. Teoretickú časť veľmi výstižne uzatvára autorova reflexia v podobe subkapitoly 2.5.

Splnenie cieľa dizertačnej práce:

Je sympatické, že autor si stanovil dve výskumné otázky (s. 9), ktoré však ale na s. 70 označuje už ako vedecké problémy. Z textu práce nie je zrejmé, čo predchádzalo tejto zmene metodologických kategórií; i napriek tomu, oponent oceňuje autor záverečnej práce si nestanovil hypotézy. To vlastne, ani nemohol, lebo v texte deklaruje, že preferuje kvalitatívnu metodológiu. Dve/dva výskumné otázky/vedecké problémy autor nastavil ako vodidlá zisťovania a následného konštatovania zisteného stavu. Prvá konštrukcia je orientovaná na zistenie „Ako je koncept subjektmi vysvetľovaný“ a druhá konštrukcia „Aké problémy možno subjektmi identifikovať pri/v činnosti“. Obe konštrukcie nesú znaky kvalitatívnej metodológie. Z tohto aspektu a pri zvážení metodiky zberu dát i metodiky elaborácie výskumného materiálu s poskytnutím výsledkov oponent považuje cieľ záverečnej práce za splnený.

Dve/dva výskumné otázky/vedecké problémy je potrebné vzťahovať na metodologický aspekt záverečnej práce – na jej výskumnú časť. Ako sa už uvádza, autor záverečnej práce deklaruje, že uplatnil kvalitatívnu metodológiu. To predpokladá, ba priam určuje nielen uvažovanie, ale aj pozíciu výskumníka vo výskume a tá je spätá s aposteriornosťou, nepredpojatnosťou, nezaťaženosťou a p. To by zodpovedalo skutočnosti, lebo autor záverečnej práce uplatnil ako hlavný výskumný zberový nástroj case study a uprednostnil deskripciu – opis, ako naratívny nástroj. Autor tiež v texte svojej záverečnej práce uvádza, že nie je za spájanie kvantitatívnej metodológie s kvalitatívnou metodológiou. (napr. s. 77 a 89). *To sa však stáva potom rozporuplné, keď implementuje do svojho vedeckého uvažovania a vlastných výskumných aktivít nástroje, metódy, či procesy kvantitatívnej metodológie, ako napr. pološtrukturované interview, dotazník, porovnávanie viacerých objektov/subjektov výskumu – validizačný nástroj (s. 78), poskytovanie akýchsi podnetov na zlepšenie, či hladší (úspešnejší?) priebeh výskumu (s. 81), realizovanie kontroly pravdivosti výrokov subjektov s konaním subjektu podľa videonahrávky (s. 83), či dokonca využitie apriórnych kategórií pre porovnávanie konania učiteľa vo výučbe s kategoriálnym systémom (s. 92-93, ktorý mimochodom zodpovedá behavioristickému/transmisívnemu poňatiu výučby), ako i zovšeobecniteľnosť, či akúsi mieru ovplyvnenia výsledkov výskumníkom. Toto uvažovanie a konanie zodpovedá pre svoju deduktívnosť, overovanie predpokladov/domnienok, zovšeobecniteľnosť a p. kvantitatívnej metodológii.* Podľa obsažnosti textu výskumnej časti záverečnej práce je vidieť, že autor vykonal mnoho náročnej, prácnej a precíznej práce ako so zberom výskumného materiálu, tak s jeho analýzou (elaborácia výskumného materiálu bola manuálna pero-papier-mysel'), otáznym ostáva (prosím počas obhajoby zodpovedať), prečo nekoncepcoval a nerealizoval celý výskum ako jednoznačný, kvalitatívne poňatý výskumný projekt. V zmysle názoru oponenta autor zotrval v pozícii apriórneho vedca, ktorý vstupuje do terénu len preto, aby sa uistil – aby ho subjekty výskumu uistili, že jeho úvahy o téme (jej predmete, obsahu) sú správne, príp. nesprávne, dobré/zlé, úplné/neúplné a p. Na základe toho nemá ako vzniknúť nová teória, nová perspektíva nazerania na problém identifikovaný v téme; môže sa „len“ zostať pri konštatovaní zisteného stavu z pohľadu, ktorý má výskumník.

Prínosným sa ukazuje subkapitola 3. 6 Shrnutí výskumných výsledkov, i keď nie je známe, či ide o syntetizáciu zistení výskumných subjektov samotnými výskumnými subjektmi, či výlučne len samotným výskumníkom, ktorý takto „zovšeobecnil“ to, čo získal od výskumných subjektov. V prípade kapitoly 4 Diskuse a subkapitoly 4. 1 je zrejme, že ide o proces generalizácie z pohľadu výskumníka.

Adekvátnosť zvolených metód dizertácie:

V teoretickej časti záverečnej práce autor uplatnil literárnu metódu spolu s analýzou jemu dostupných koncepčno-legislatívnych materiálov; tá vyústila do motívu i obsahu subkapitoly 2. 4.7, ale i do koncepcie subkapitoly 2. 5 „Návrh teoretického riešenia aneb čo s průřezovými tématy v kurikulu“ s subkapitolami 2.5.1 – 2.5. 4. Výskumná časť záverečnej práce je postavená na uplatnení kvalitatívnej metodológie, čo sa z aspektu skúmania a elaborácie témy ukazuje byť nielen adekvátnym, ale i prospešným rozhodnutím. Vo výskumnej časti je nosným výskumným nástrojom case study (to vyžaduje uplatniť vedecký potenciál a kompetencie výskumníka v teréne), ktorá je dopĺňovaná inými nástrojmi, metódami. Elaborácia výskumného materiálu je zabezpečená kódovaním a kategorizovaním (ukotvená teória). Autor využíva tiež trianguláciu v prípade zberu výskumného materiálu (stanovisko na uplatnenú metodológiu pozri: Splnenie cieľa dizertačnej práce).

3

Výsledky dizertácie a charakter prínosu dizertácie v súvislosti s novým poznaním:

Autor záverečnej práce predkladá výsledky dizertácie, ktoré sú v súlade s vedeckým poznaním a tieto sú získané evidentne vedeckým úsilím. Výsledky dizertácie sú sústredené do kapitoly 4 Diskuse a subkapitol 4.1 a 4.2. – pričom najzásadnejšie sú štyri body, ktoré nesú informácie s dosahom nielen pre vedu a jej bádanie, ale aj na decíznu sféru. Prínos dizertácie spočíva v samotnom fakte, že sa vôbec analyzovala, interpretovala uvedená téma. Predpokladám, že zrejme ide o prvú vedeckú intervenciu do predmetnej témy. Tu je potrebné vyzdvihnúť aj prehľad školiteľa p. Doc. J. Prokopa, keď tému navrhoval.

Význam dizertácie pre spoločenskú prax a pre ďalší rozvoj vedy:

Autor svojim vedeckým príspevom - spracovaním témy záverečnej práce posunul perspektívu nazerania na skúmanú tematiku do zaujímavej a náročnejšej oblasti poznania v súlade s konceptuálne zjednotenou líniou uvažovania. Téma tak získala novšie – iné možnosti jej elaborácie a komunikateľnosti pre vedeckú i laickú komunitu. Spoločenská prax tak získala jeden z obrazov uplatňovania školskej politiky v rozsahu zavádzania legislatívno-kurikulárnych zmien i s ich prijatím, realizovaním, (ne)pochopením, odmietaním, zmätkom, ako i dopadmi vo výkonových zložkách v školskom edukačnom kontexte. Najdôležitejším významom je získanie tohto obrazu. Bude už na iných zložkách, ako s uvedeným obrazom naložiť.

Splnenie podmienok kladených na tento typ záverečnej práce:

Záverečná práca svojim rozsahom i obsahom spĺňa kritériá kladené na tento typ prác. Text je ucelený. Záverečná práca je bez chýb. Text je graficky úhladný a prehľadný. Záverečná práca pozostáva z štyroch hlavných kapitol s prislúchajúcimi subkapitolami, pričom je tvorená teoretickou

UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Šoltésovej 4, Katedra predprimárnej a primárnej pedagogiky
Ústavu pedagogických vied a štúdií
Račianska 59, 813 34 Bratislava – Slovenská republika

a výskumnou časťou. Autor uvádza 47 informačných zdrojov. Záverečná práca obsahuje tiež 10 príloh ilustrujúcich vedeckú činnosť autora. Autor adekvátne uvádza citované zdroje.

Dizertačná práca prináša výsledky, ktoré majú analyticko-interpretatívny charakter; v podmienkach súčasnej didaktickej praxe a školskej politiky sú originálne a poukazujú na jasne vymedzené špecifické témy, čím umožňujú pozitívne intervenovať v zmysle navodenia hodnotných zmien. I napriek výhradám voči apriórnemu postoju autora záverečnej práce, práca je kvalitne a zodpovedne spracovaná. Je dokladom rozvinutej kompetencie Dr. Mareka Václavíka vedecky bádať.

Z pohľadu oponenta považujem stanovený cieľ dizertačnej práce za splnený a odporúčam ju prijať na obhajobu.

Otázky pre autora záverečnej práce:

1. Čomu, príp. komu a prečo pripisujete najväčšiu dôležitosť pri zavádzaní reformných koncepčno-kurikulárnych zmien na štátnej úrovni?
2. Prierezové témy majú zodpovedať princípu transverzality (priečne, naprieč), je to tak i v prípade dotknutých prierezových tém v Českej republike? Ak nie je, definujte, na základe Vášho výskumu, kde nastala/i chyba/y.
3. Do budúcnosti, ako koncipovať prierezové témy, aby zodpovedali princípu transverzality?

4

Dr. Marekovi Václavíkovi želim veľa profesijných i osobných úspechov.

Bratislava 27. august 2015

Dušan Kostrub
oponent